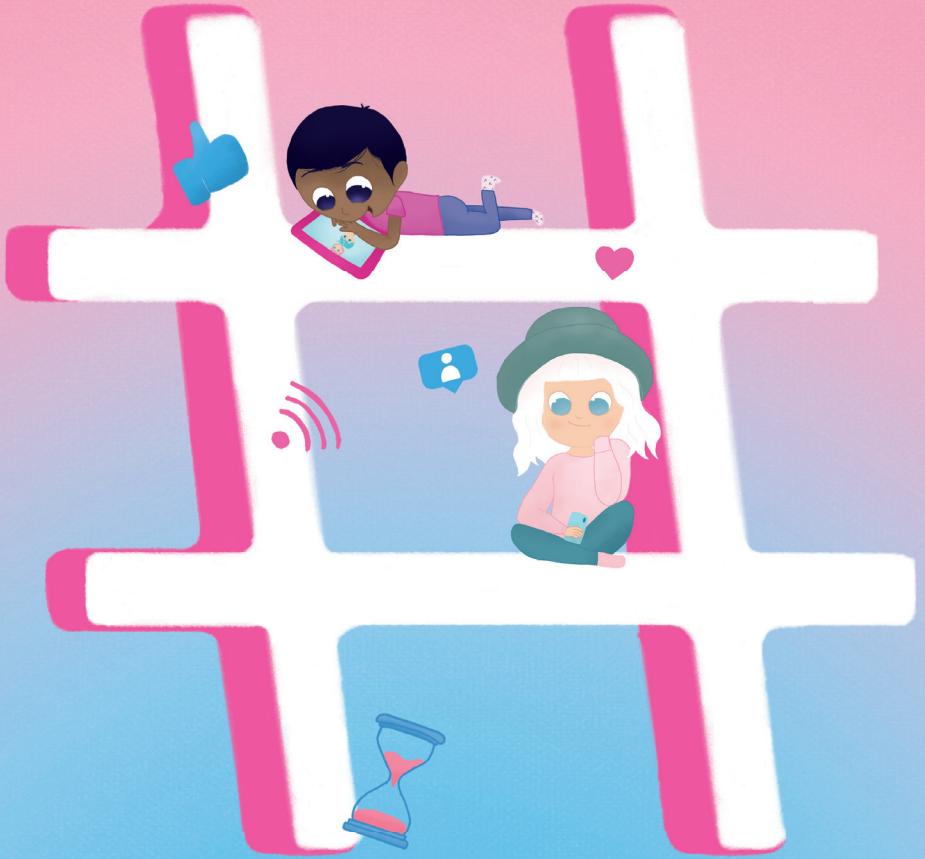

AANBEVELINGEN

OVER DE DIGITALE LEEFWERELD VAN KINDEREN EN JONGEREN

Apestaartjaren 2020 zit erop. Het was alweer een geweldige ervaring om in de hoofden en duimen van kinderen en jongeren te mogen duiken.

Een van de meest opvallende resultaten van dit Apestaartjaren-onderzoek is dat kinderen **op negenjarige leeftijd** een **eigen smartphone** krijgen. Deze vaststelling heeft grote gevolgen voor iedereen die al dan niet rechtstreeks een opvoedkundige taak opneemt tegenover kinderen en jongeren of hen wil bereiken.

De lagere schooltijd is dus het ultieme moment om de **vertrouwensband** sterk uit te bouwen, zodat ze goed gewapend zijn als die smartphone met al zijn geweldige mogelijkheden in hun broekzak zit. Willen we hen **tijdig sensibiliseren** over de risico's van sociale media of sexting en de realiteit van online ruziemaken en cyberpesten, dan is het te laat om hiermee te beginnen in het secundair onderwijs.

VERTROUWEN CENTRAAL

#OUDERS #PROFESSIONELEN #ONDERWIJS

In een ideale wereld rekenen kinderen tijdens hun eerste online stappen heel sterk op hun ouders en andere volwassenen in hun leven. Het is dus belangrijk om als volwassene samen met kinderen en jongeren de mogelijkheden van digitale media **samen te verkennen**. Toon interesse en praat erover. Wil een kind een account op sociale media? Stel vragen. Wat kan je er mee doen? Waarom wil je hierop een account? Wat zijn mogelijke risico's? Informeer jezelf en benoem de kansen en bezorgdheden vanuit jouw standpunt als opvoeder. Daarna kan je nog altijd overwegen om het niet toe te laten, maar dan weten jullie allemaal tenminste wel waarom. -

Naarmate kinderen ouder worden, gaan ze steeds meer hun eigen weg. Ze zoeken eerder antwoorden op hun vragen bij vrienden, klas- en leeftijdsgenoten. We merken in deze editie van het onderzoek dat er thuis nog te **weinig gepraat wordt over het mediagebruik** van kinderen en jongeren, terwijl het wel een enorm belangrijk aspect in hun leven is. Vandaar, laat het duidelijk zijn: praat met je kinderen, toon interesse in hun (digitale) leefwereld, maak duidelijke afspraken en wees niet bang om hen inspraak te geven. Onderschat hierin je **voorbeeldfunctie** niet. Hou je zelf ook aan de gemaakte afspraken. Neem hierin het voortouw.

Wanneer jongeren toch naar hun ouders stappen met vragen, dan merken we dat het vooral die jongeren zijn waar er thuis wordt gepraat over media en waar de **afspraken rond mediagebruik in overleg** zijn vastgelegd. Dit bevestigt dat wanneer we als volwassenen het mediagebruik al van jongs af aan bespreken, dit een heel normaal thema is. Wanneer er iets fout gaat, nemen deze jongeren hun ouders alsnog in vertrouwen.

EEN NIEUWE SOCIALE CONTEXT

#OUDERS #PROFESSIONELEN #ONDERWIJS #BELEID?

Geen enkel kind groeit op in een 'veilige bubbel'. Vroeg of laat gebeurt er iets waar ze mee moeten (leren) omgaan. En dat is online ook het geval. In elke sociale context (thuis, op school, in de jeugdvereniging) is het creëren van een veilig klimaat een absolute must. Ga moeilijke thema's niet uit de weg, hoe onwennig dit ook soms aanvoelt. Vergeet hierbij niet om **input van de ervaringsdeskundigen** te vragen: de kinderen en jongeren zelf. Als opvoeder is het goed om ervan uit te gaan dat ze op een gegeven moment allemaal in een **online valkuil** stappen zoals cyberpesten of online haatspraak en experimenteren met sexting. De online leefwereld is uiteindelijk ook een **nieuwe sociale context** maar de spelregels zijn soms minder duidelijk.

Het is belangrijk om stil te staan bij de interpretatie van deze valkuilen. Sexting is voor een kind anders dan een puberende jongere. Ook cyberpesten kan soms de vorm aannemen van plagen of kwetsende berichten. Pin je niet te veel vast op exacte cijfers, maar blijf voldoende aandacht hebben voor de ervaring van de betrokkenen. Wees je er bovendien van bewust dat we vermoeden dat kwetsende berichten meer en meer via privéberichten verstuurd worden. De meldingsfunctie die we soms eerder van omstaanders verwachten, komt nu vooral bij het slachtoffer terecht. De **drempel** om hiermee naar buiten te komen ligt hoog. Nog een reden te meer om een **veilige omgeving te scheppen** zodat slachtoffers de stap durven zetten.

JE ROL ALS OPVOEDER

#PROFESSIONELEN #OUDERS

Dat geldt niet enkel voor ouders, maar voor alle opvoeders. Je hebt wel degelijk een rol te spelen als opvoeder, want het is jouw taak om kinderen en jongeren weerbaar te maken voor online valkuilen. Net zoals zoveel andere aspecten in hun leven moeten ze **mediawijsheid ook leren**. Ook al zijn onze jongeren heel vlot in hun gebruik en hanteren ze de juiste knoppen, toch missen ze vaak **kritisch inzicht** en vooral een **lange-termijndenken**. Kinderen en jongeren zijn nog volop in ontwikkeling, het is dus logisch dat ze sommige gevolgen nog niet goed inschatten. Dit vergt van ons een grote inspanning, we moeten mee blijven met hun online leefwereld. Maar zelfs al voel je jezelf geen expert, alles begint met een gezonde interesse.

13 IS OOK MAAR EEN CIJFER

#OUDERS #PROFESSIONELEN #BELEID

Uit deze editie blijkt het zeer duidelijk. Kinderen zijn **al vanaf de lagere school actief op sociale media**. De wettelijke leeftijd van 13 jaar voor de meeste sociale media staat dus in contrast met de werkelijkheid. We moeten dus beseffen dat leeftijdsgrenzen zonder sluitend systeem weinig risico's inperken, integendeel. Het is veel belangrijker om als opvoeder, samen met hen, na te gaan wanneer ze zelf rijp zijn om sociale media te gebruiken. Ook voor beleidsmakers ligt hierin een belangrijke boodschap: wil je kinderen en jongeren bereiken, kijk dan over de muren van de **online leeftijdsgrenzen** heen.

GOOI HET KIND NIET MET HET BADWATER WEG

#OUDERS #ONDERWIJS

Uit interviews blijkt dat kinderen en jongeren bij een online probleem vaak niet naar volwassenen durven stappen uit **vrees voor de buiten-proportionele reactie**. Ze hebben schrik dat als ze met een probleem aankloppen bij een ouder of opvoeder, dat ze hen de toegang tot hun toestel of sociale media zal onttrokken worden. Dat is bijzonder ingrijpend aangezien hun off- en online leven sterk met elkaar verweven zijn. Dit heeft bovendien geen enkele zin. Ze moeten de kans krijgen om het te leren. Door als volwassene te sterk in te grijpen in hun digitale leefwereld, **ondermijnt je het vertrouwen** dat kinderen en jongeren in je stellen, met als gevolg dat ze steeds minder geneigd zullen zijn om bij jou te rade te komen. En je mist een leermoment voor beide partijen.

DIGITAAL BALANCEREN

#OUDERS #ONDERWIJS #PROFESSIONELEN

Bijna de helft van de jongeren spendeert naar eigen zeggen **te veel tijd op hun smartphone**. Het kleinnood speelt een onmisbare rol in hun leven. Jongerencommunicatie is versnipperd, dus krijgen ze meldingen binnen van heel veel verschillende platformen. Dit maakt het er niet makkelijker op. Een **balans zoeken in het gebruik** ervan is trouwens voor alle generaties een uitdaging. Geef jongeren inzicht in hoe app-ontwikkelaars te werk gaan en in het proces waardoor we geneigd zijn naar ons toestel te grijpen. Wees duidelijk in je verwachtingen van beschikbaarheid en bereikbaarheid. Dat geldt in alle contexten. Geef hen concrete tips hoe je je gebruik kan doseren, zoals geen media tijdens het eten. Wees je ervan bewust dat dit een verhaal op maat is, waar kinderen en jongeren de tijd moeten krijgen om dit te leren en waarbij we als volwassenen een belangrijke voorbeeldfunctie hebben.

LEREN VAN EN MET ELKAAR

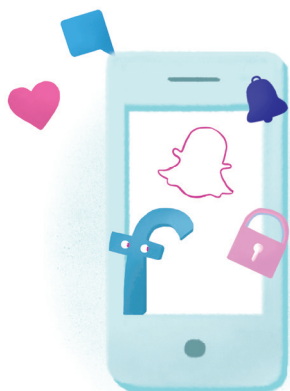
#ONDERWIJS #PROFESSIONELEN

In dat opzicht kunnen we als opvoeders maar beter aan hetzelfde zeel trekken. De overheid hecht terecht heel veel belang aan mediawijsheid in het onderwijs (cfr. de nieuwe eindtermen). We merken dat kinderen en jongeren hierdoor vroeger op de hoogte zijn over mediawijze thema's. Het rapport leert ons echter dat leerkrachten maar weinig vertrouwen inboezemen als het op kennis van digitale media aankomt. Aangezien jongeren wel naar hun leeftijdsgenoten stappen met vragen en problemen, ligt er een kans in het organiseren van tutor-projecten. Doorprik de klassieke gedachte en **laat jongeren van elkaar leren in hun vertrouwde schoolcontext**. Stimuleer wat er nu al gaande is en maak het formeel met hun gekende leerkracht als coach. Bovendien is het belangrijk om mediawijsheid als een **duurzaam thema** doorheen het schooljaar op te bouwen en niet enkel in the picture te zetten voor een tijdelijke periode.

SPELEN MET MEDIA

#PROFESSIONELEN

Heeft de smartphone een plaats in vrijetijdsactiviteiten zoals de jeugdbeweging of de sportclub? Iedereen met een opvoedende rol heeft een taak om kinderen en jongeren online weerbaar te maken, niet enkel binnen de context van het formeel leren. Online valkuilen stoppen nooit, dus ook niet tijdens hun hobby's. Een veilig klimaat, transparante afspraken en je voorbeeldfunctie als begeleider zijn ook hier van groot belang. Bovendien ligt in de vrije tijd een grote kans om **meer vanuit een creatief en speels proces** kinderen en jongeren mediawijs te maken.

ALLE KINDEREN EN JONGEREN ZIJN GELIJK ... MAAR SOMMIGE ZIJN MEER GELIJK DAN ANDEREN

#PROFESSIONELEN # BELEID

Niet ieder kind of iedere jongere beschikt thuis over een laptop, vaste computer, tablet of smartphone. Uit het onderzoek blijkt dat het bezit van één - bij voorkeur meer - van bovenstaande toestellen noodzakelijk is om zichzelf te informeren, te amuseren en te communiceren. Jammer **genoeg vallen de kinderen die aangeven geld te kort te hebben of jongeren die een andere thuistaal spreken uit de boot**. Kinderen in deze context hebben meestal enkel een televisie ter beschikking, terwijl jongeren dan meestal wel een smartphone hebben. Willen we hen bereiken, dan hebben we minder opties. De televisie en de smartphone zijn bovendien vaak niet gebruiksvriendelijk. Denk maar aan huiswerk maken en uploaden of het raadplegen van jeugdinformatiekanalen.

TOT SLOT

Het is een uitdaging voor ons als opvoeders om kinderen en jongeren te helpen in de zoektocht naar hun online plek. We kunnen het ons niet veroorloven om iets wat zo inherent is aan jong zijn aan de kant te schuiven. Ieder Apestaartjarenonderzoek toont het aan: er verandert veel in het mediagebruik van kinderen. Was je een paar jaar geleden cool wanneer je een Facebook-profiel had, dan ben je nu volledig ouderwets. Het is een heuse inspanning om mee te blijven. Niet wanhopen: volg vanop afstand mee wat ze doen, toon interesse, probeer de apps die ze gebruiken ook (stiekem) eens uit ... Dat helpt je om je rol als opvoeder beter op te nemen en samen met hen tot **goede afspraken** te komen en **grenzen af te bakenen**. Want onthoud, kinderen en jongeren zullen altijd hun eigen plek zoeken. Wanneer we ons ter plaatse te veel gaan mengen zijn ze al lang ergens anders om hun eigen ding te doen. Kijk met je kritische bril vanop afstand, praat erover en vaar mee op hun online golven.

COLOFON

Tekst: Elke Boudry, Emmy Vandenbussche, Hadewijch Vanwynsberghe, Marion Van Hecke

Lay-out en illustraties: Ruimle

Onderzoeksteam: Bart Van Haelewyn, Cato Waterloos (imec-mict-UGent), Glen Joris, Joris Van Ouytsel, Koen Ponnet, Marijn Martens, Ralf De Wolf, Tom De Leyn

MEER INFO

Bijhorende filmpjes rond mediagebruik van kinderen en jongeren (her) bekijken? Een lezing op maat? Een presentatie met de belangrijkste onderzoeksresultaten en aanbevelingen voor jouw school, bib of vereniging? Surf dan naar www.apestaartjaren.be of www.MediaNest.be

Extra vragen over het onderzoek kan je stellen via info@apestaartjaren.be.

facebook: /apestaartjaren

twitter: @apestaartjaren

This project had been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

ISBN nummer D/2020/13815/5

V.U: Joos Callens, Smidsestraat 130, 9000 Gent

JONGEREN EN DIGITALE MEDIA